

Varsågod, en presentation av samarbetet "Naturbeten i Närke"

Nu betas strandängarna igen och lockar tusentals rastande och häckande fåglar. Betesdjuren ger lokalt producerat kött av utmärkt kvalitet och bidrar också till att hålla blommande hagmarker öppna i hela länet. Och vi människor har fått nya landskap att upptäcka – alldeles inpå knutarna.

Länsstyrelsen
Örebro län

Publ. nr. 2007:51

Målsättningar när "Naturbeten i Närke" startade 2005:

Större arealer naturbetesmark ska bli betade

Viktiga naturbeten i länet ska identifieras. Minst 200 ha naturbetesmark ska kunna restaureras och åter användas som betesmark. Buskar och träd behöver röjas bort, i vissa fall även grästuvor, sten och stubbar. Nya stängsel behövs.

Diskussioner med nuvarande och blivande djurhållare

Intresset för djurhållning på naturbetesmark är stort. Djur som står på stall kan kastreras och bli basen i en ny ekonomiskt lönsam verksamhet. Lantbrukarna har olika förutsättningar beroende på befintliga byggnader, fodertillgång under vintern och betesmarker. Flera lantbrukare kan samarbeta i en maskin- och producentring som håller kostnaderna nere. Världsnaturfonden WWF har utvecklat ett utbildningsmaterial för skötsel av naturbeten och produktion av Naturbeteskött.

En djurpool ska skapas

Det är svårt att snabbt få igång en tillräckligt stor djurbesättning som ger ekonomi. En lösning är att utveckla en djurpool med lämpliga djur. Djuren kan "leasas" i femårsperioder och djurhållaren kan behålla producerade kalvar. Efter fem år återlämnas djuren eller slutbetalas. Detta leder dels till snabb ökning av djurbesättningen, dels till en snabbare ökning av arealen naturbetesmark.

Förbättra ekonomin för jordbruksföretagen

För att säkra naturbetesmarkerna på lång sikt måste jordbruket vara lönsamt (utan lönsamhet upphör verksamheten och landskapet växer igen).

Aberdeen Angus, Hereford och Highland cattle är effektiva betare på naturbetesmarker och ger ett kvalitetskött. Stutar, ungor och kvigor är speciellt lämpade. Traditionella mjölkrasdjur (SRB) kan korsas med dessa kötttraser. Det betyder att också mjölkproducenter kan få extra förtjänst genom att satsa på korsningsdjur för köttproduktion.

För att behålla och helst utöka antalet lantbrukare som gör naturvårdsnytta och producerar kvalitetskött krävs investeringar. Ligghallar behöver byggas och gödselvårdsanläggningar behöver förändras. I skogs- och mellanbygden kan det vara mest rationellt att bara ha djur på sommarbete. Där behövs vagnar för att transportera djuren mellan betesområden och rationella system för att samla in dem.

Ökad försäljning och förädling av Naturbeteskött

För att långsiktigt säkra regional produktion av Naturbeteskött är det nödvändigt att bygga en hållbar produktionskedja från djurhållare till konsument. Det är också viktigt att utveckla nya produkter och söka nya marknader för att få hållbar ekonomi.

Ett första steg har tagits för att bygga upp en producentring av en gårdsägare vid Tysslingen. Nerikes slakteri slaktar, Två styckare grovstyckar och därefter tar ICA hand om konsumentstyckning och försäljning. Det här arbetet behöver utvecklas med nya producenter och produkter samt planering av leveranser till slakt och butik.

Djurägarna som håller djur på de viktiga naturbetesmarkerna Tysslingen, Rynningeviken, Oset, Boglundsängen och Kvismaren behöver samlas i en producentring tillsammans med andra intresserade djurägare. Tillsammans kan de på sikt svara för jämna leveranser av Naturbeteskött.

Skapa kontakt mellan bonde och konsument

För att projektet ska bli lönsamt långsiktigt krävs information om projekttid, naturvårdsproblem och köttproduktion, inte minst i handeln. Projektet avser att utnyttja media, utveckla konsumentinformation i handeln samt skapa möten mellan djurhållare och konsumenter.

Några köttproducerande bönder ska intresseras för att ta emot besök och visa sina gårdar. Det är också bra om djurägare kan visa konsumenterna natur- och kulturvärden som står på spel. Temadagar i butik med inbjudna djurhållare och naturvårdare är också bra mötesplatser.

Ett samarbete där alla vinner ...

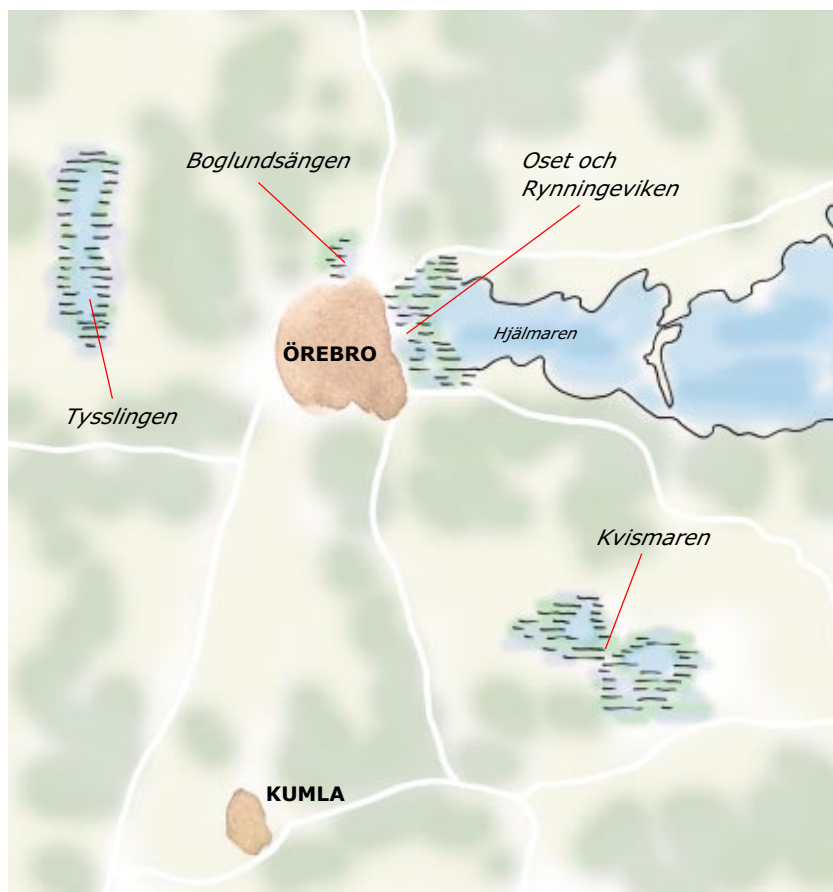
Samarbetet ”Naturbeten i Närke” startade utifrån en problembild som uppmärksammats av såväl Örebro kommun, Länsstyrelsen i Örebro län som Världsnaturfonden WWF – våtmarker som växte igen, allt färre djurhållare och djur samt svårigheten att få tillräckligt god ekonomi för att sköta naturbetesmarker.

Sedan ”Naturbeten i Närke” började 2005 har en rad olika åtgärder genomförts – åtgärder som var

för sig är värdefulla. Men, det är när de vägs samman som den stora nyttan verkligen träder fram.

Och alla vinner, inte minst länets invånare som kan köpa lokalt producerat Naturbeteskött och återigen njuta av ett rikt och omväxlande fågel-, växt- och djurliv tätt inpå knutarna!

Läs vår redovisning av vad som hittills gjorts inom ramen för projektet – samt om en rad insatser som identifierats och åtgärdats under resans gång.

Illustrationer: Tina Käll

Restaurering av flera stora riksintressanta våtmarker är projektets hjärta. Strandängarna vid Tysslingen, Oset, Rynningeviken, Kvismaren och Boglundsängen betas nu av robusta köttdjur. Våtmarkerna hålls öppna, och fågellivet är åter livligt och artrikt. Djurägarna samarbetar kring köttproduktionen och Naturbetesköttet från Närke säljs av den lokala handeln.

Framöver kommer alltför lokalt uppfödda ungdjur att hyras ut för att beta andra marker med höga naturvärden i hela Örebro län.

Om Naturbeteskött

Djuren betar utomhus hela betessäsongen. Vintertid går de fritt i vinterstall med möjlighet att gå ut. Betet består av gräs och örter. Djuren växer långsamt och får ett smakrikt, marmorerat och extra mörkt kött. Ingen besprutning sker på betesmarkerna. Djuren föds upp, lever hela sitt liv, slaktas, styckas och konsumeras i Närke. Naturbeteskött från Närke är en del i ett nationellt koncept som utvecklats av Världsnaturfonden WWF.

Arbetet vid Kvismaren

Nytt öppet strandängslandskap vid Rysjön. Djupa branta dikesbankar och en järnvägsbank har jämnats av för att djuren inte ska skada sig. Fräsning av ett tidigare obetat område. Djuren betar här och vid Rysjöns västra och norra strand. Djuren vid den norra delen är årskalvar som köpts av uppfödare vid Tysslingen.

Nya vandringsstigar och bättre utsiktspunkter för rullstolsburna.
Nya lekdammar för salamandrar och grodor.

Förbättrad information och toalett.

Strandmiljöerna har öppnats upp.

Bättre stig mot Sörön.

Vid Fräknabotten som delvis är naturreservat har 100 ha strandängar och 30 ha lövbackar återskapats och betas av ca 100 dikor från trakten. Strandängarna översvämmas regelbundet.

Pågående arbete med att överföra tidigare avverkade strandskogar till öppet strandängsbete. Ett stort antal stubbskott och sten ska tas bort via fräsning eller uppgrävning. Fräsning av bladvass för att utöka betesarealen.

Ett tidigare mycket svårskött område. Här har en retentionsdamm för att fånga näring anlagts. Området sköts av betesdjur, översvämmas regelbundet och bidrar till ett rikt fågelliv.

Ny parkeringsplats, nya informationstavlor och nytt handikappanpassat utsiktstorn.

Här, vid Östra Kvismaren, har det varit svårt att styra områdets vattennivå. Här har nya strandängar skapats genom låga knappt synbara vallar och pumpmekanik som reglerar vattenståndet. Målet är att även här skapa grunda strandängar som svämmas över regelbundet och blir fina häckningsmarker för fåglar och fina betesmarker för köttdjur.

Förbättrad tillgänglighet för rullstolsburna.

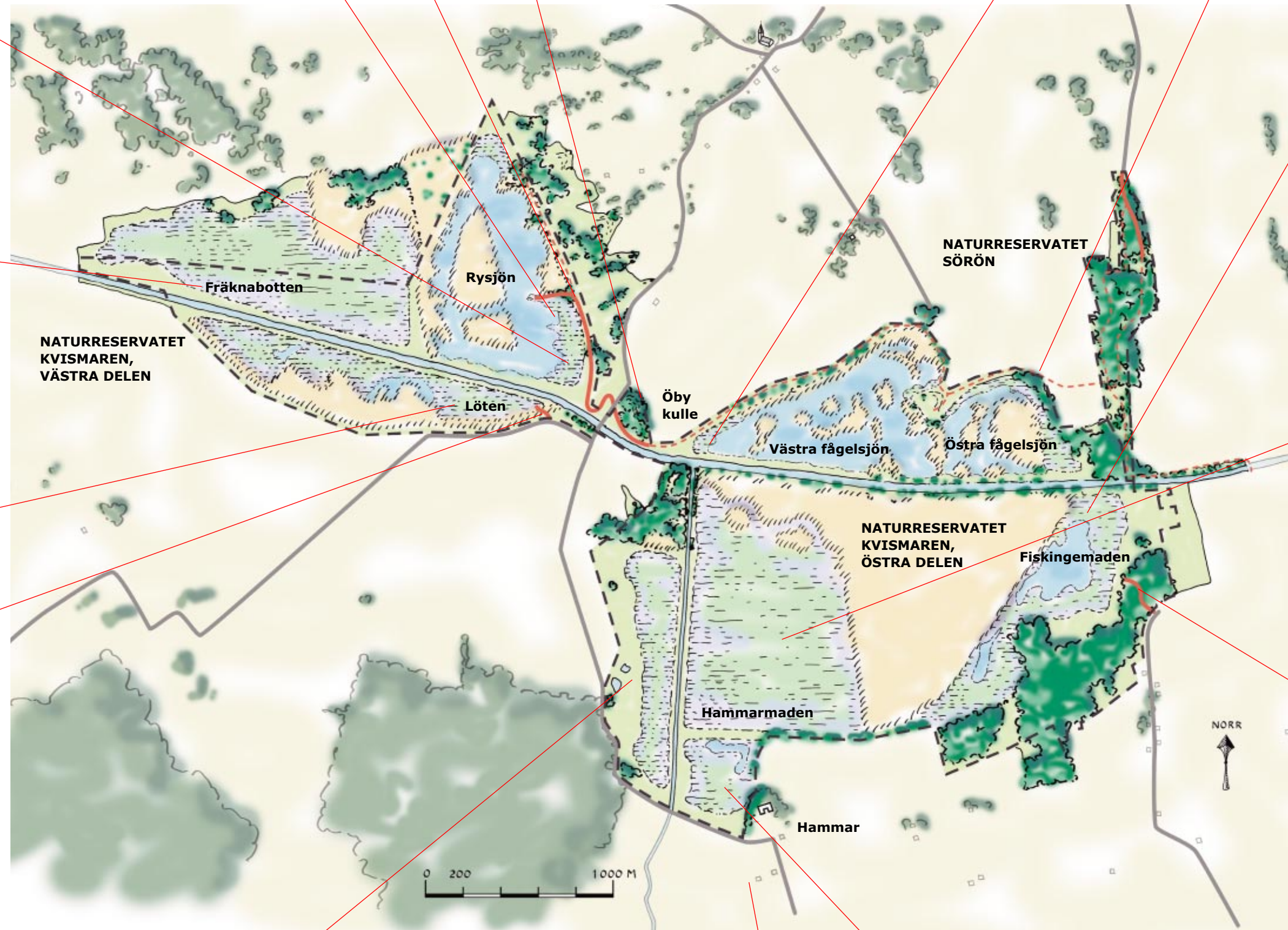

Illustration: Tina Käll

Nya rastplatser är byggda.

Ny ligghall för köttdjuren.

Djupa diken och vallar har byggts om. Åtgärder som avverkning, fräsning, släntning och förlängning av befintlig bank så att betesdjur och maskiner kan röra sig i landskapet.

Kvismaren är ett Natura 2000-område. Hela området omfattar 800 hektar.

Foto: Torbjörn Arvidson

Kvar att göra

Under 2008 ska arbetet inriktas på att återskapa stora arealer med grunda översvämningssmarker och permanenta vattenspeglar i Östra Kvismaren. Åtgärderna berör ca 300 ha mark.

I praktiken innebär åtgärderna att befintliga vallar runt de områden som ska återskapas ska tätas – eller byggas upp helt och hållet från grunden.

Hela Östra Kvismaren ska stänglas in.

Hela Kvismare-området ska bli mer inbjudande och tillgängligt för oss människor (även rullstolsburna). Tanken är att besökare ska kunna röra sig mitt i det levande landskapet. Här är en del av de åtgärder som planeras:

Hängbro över Kvismare kanal mellan Öby kulle och en ny handikappanpassad vandrings slinga i Östra Kvismaren.

Ny utsiktsplattform som också fungerar bra för den som är rullstolsburen. Plattformen blir av samma slag som den som byggts vid Västra Kvismaren (se bild på nästa sida).

Nya gång- och cykelstråk som binder ihop några av Östra Kvismarens finaste utflyktsmål – Åslaholmen, Fiskinge och Sörön.

Foto: Torbjörn Arvidson

Norr om Kvismare kanal är landskapet restaurerat och här finns nu en mosaik av grunda vatten och bladvassar. Områden var tidigare täckt av likadana homogena bladvassar som syns på södra sidan av kanalen. Också den södra sidan ska restaureras.

Foto: Ladjja Koubek

Foto: Ladjja Koubek

Intill de nyrestaurerade strandängarna vid Löten har vi byggt ny parkering, ny stig och utsiktstorn som även är tillgängligt för funktionshindrade. Dessutom finns här en helt ny informationstavla.

Arbetet vid Tysslingen

Stubbfräsning har gjorts från Älgesta i norr till Gymninge i söder. Här är marken också bearbetad med bandvagn för underlätta vid slåtter och maskinell bearbetning men också för att betesdjuren inte ska skadas. Nya stängsel är uppsatta längs sjöns västra sida från norr till söder.

Vassslåtter och skapande av vattenmosaik vid Svalnäs under 2006.

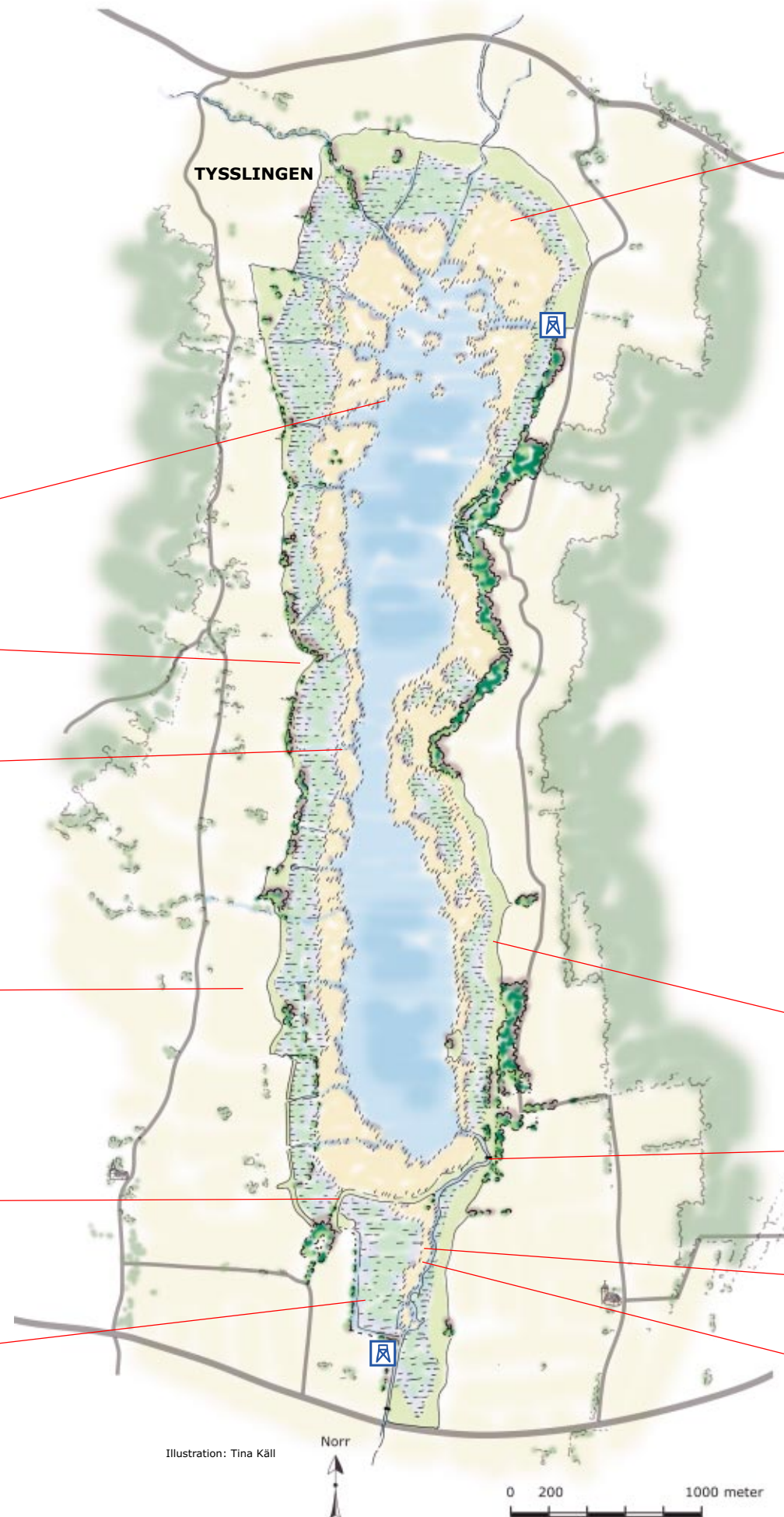
Vid Egersta har skog avverkats.

Här, på sjöns västra sida, har vi rensat roddgator och lagt ner nya vattentrummor.

Ett djurstall för 300 kor har byggts och tagits i bruk vid Gymninge hösten 2007.

Ny vall har byggts för att det ska vara möjligt att få bättre kontroll på Tysslingens vattennivåer.

Betesputsning på Irvingsholms marker 2005–2006.

Fräsning har skett vid Hälleby-Rännesta.

Ett samarbete har inletts mellan djurägare i Tysslingen och i Kvismaren. Årskalvar säljs från Tysslingen för vidareuppfödning vid V:a Kvismaren.

En jordbrukare vid Kvismaren har engagerats för att restaurera i betade våtmarker i Tysslingen.

Ett tiotal köttproducenter samverkar i nätverk och levererar naturbetesdjur till konceptet "Naturbeteskött från Närke".

En höjning av kvaliteten på levererade djur har skett, främst genom att samordnaren varit ute på gårdarna, träffat lantbrukarna och kontinuerligt vidarebefordrat råd och synpunkter.

Leveranser av Naturbeteskött går för närvarande till tre butiker i Örebro, tre gymnasieskolor och tre äldreboenden i Örebro kommun samt två restauranger. 3–4 djur slaktas per vecka hösten 2007.

Avverkning, fräsning, borttagning av stubbar och stenar vid Åkerby.

Luckorna vid den övre och den nedre dammen vid Åkerby har automatiserats för att underlätta för markägarna.

Nytt stängsel vid Åkerby 2007.

Fräsning på Åkerbys marker 2007.

Tysslingen är ett Natura 2000-område. Hela området omfattar 680 hektar.

Foto: Torbjörn Arvidson

Kvar att göra

Ytterligare ett djurstall ska byggas 2008. Projektet ”Naturbeten i Närke” bidrar ekonomiskt till byggnationen. I gengäld förbinder sig djurägaren att hålla områdena betade i 20 år. I de fall djurägaren måste bryta avtalet har projektet rätt att kontrahera en annan djurhållare. På så vis skyddas den långsiktiga hävden av naturbetesområdet – och värdefulla naturreservat.

Alla investeringar syftar till att stödja djurhållningen så att markerna kan betas och bevaras på lång sikt. Inom projektet provas nu en modell som innebär att dikor och årskalvar föds upp vid sjöarna på slätten – och att ungdjuren sedan vidareuppföds på naturbetesmarker i övriga länet (Fas 3, se också näst sista sidan). Om modellen fungerar kommer Fas 3 att innebära ett rejält mervärde i projektet ”Naturbeten i Närke”.

Modellen har testats under 2007 genom att 25 nötkreatur betat vid Järleås naturreservat efter nystängsling och restaureringar. Modellen ska fortsätta att provas under 2008 genom att ungdjur också ska beta vid naturreservatet Kopparbergs äng och vid ett större betesområde i Latorp. Alla djur kommer från uppfödningen vid Tysslingen.

Hösten 2007 inleder Världsnaturfonden WWF, Örebro kommun och djurägare en serie träffar för att vidareutveckla samverkan i producent-ledet. Målet är att årligen vidareuppföda 300 ungdjur från Tysslingen.

Vid Blackstaåns tillflöde till Tysslingen sker gradvis en uppgrundning av lera som följer med ut i sjöns norra del. Här ska provtagning göras för att bl.a. mäta lerhalten i vattnet, vattenflödet och näringsämnen. Provtagningen ska pågå minst ett år för att man ska kunna följa utvecklingen ordentligt.

Reservatsbildning av Tysslingen pågår.

Foto: Mats Rosenberg

Så här såg landskapet ut före åtgärd.

Foto: Mats Rosenberg

Det gamla kulturlandskapet är återskapat. Området har röjts från sly, träd, stubbar och sten och sedan bearbetats maskinellt för att bli så slätt som möjligt och minska skaderisken för de betesdjur som går där idag.

Foto: Ola Jennersten

En målsättning i projektet var att betesdjuren vid Tysslingen skulle ökas till ca 300 dikor. Under hösten 2007 betar ca 280 vuxna djur vid sjöns strandängar. År 2008 kommer 320 vuxna djur att beta här.

Arbetet i Oset och Rynningeviken

I Oset och Rynningeviken har Örebro kommun fortsatt det restaureringsarbete som började under 1990-talen. Här har en jättelik landskapsomvandling skett. Gamla industriområden, en oljehamn, militärt övningsområde, flera stora soptippar och fullständigt igenväxta områden är idag naturreservat och naturbetesområden.

Här, på Venan, har en jättelik deponi från 70-80-talen täckts med en tjock barriär av lera och olika ytskikt. Kullarna betas idag av kor och får, och området nås via cykel- och vandringsstigar från alla håll. Utsikten över Hjälmarens är fantastisk.

Idag en Vattenpark, förr ett industriområde och en oljehamn. I Vattenparken finns över 200 olika växtarter, grävda dammar med klart vatten och ett väl fungerande ekosystem, stigar, gräsmattor och gott om bänkar och bord för utflykter.

Mitt i Vattenparken finns Naturens hus, en mötesplats för alla naturälskare och hemvist för Örebro kommuns Naturskola.

Ca 100 ha naturbetesmarker har ställts i ordning i Rynningeviken. Här betar idag 50 nötdjur och ett 50-tal får.

Strandskogar har avverkats med efterföljande stubbfräsning. Sten har grävts bort och tuvor har jämnats av. Vassar har slåtrats.

Låga vallar har byggts både runt Räv gången och Oset. Vallarna har dubbla funktioner. Dels hjälper de till att valla in regnvatten och inpumpat vatten så att forna tiders grunda strandängar återskapats, dels fungerar de som cykel- och vandringsleder för allmänheten.

Ca 100 ha naturbetesmark har ställts i ordning i Oset. Här betar idag ca 60 nötdjur.

Örebro kommun har skrivit kontrakt med djurägarna som har sina djur på naturbeten i Oset och Rynningeviken. Flera av dessa djurägare levererar djur till "Naturbeteskött från Närke".

Illustration: Tina Käll

Oset och Rynningeviken är ett Natura 2000-område. Hela området omfattar 490 hektar.

Foto: Torbjörn Arvidson

Kvar att göra

Naturbetesmarkerna i Rynningeviken kan betas av ytterligare ca 50 nötdjur.

Naturbetesmarkerna i Oset kan betas av ytterligare ca 40 nötdjur.

En mångfaldsträdgård är under planering. I trädgården ska människor kunna hämta inspiration och låna idéer till egna odlingar hemmavid. Syftet är att intressera människor att bidra till en grön stad och självklart, att skapa en levande miljö i den egna närmiljön – och även i små trädgårdar. Tips t.ex. på minidammar, miniängar, vackra blommor, blommor som lockar fjärilar, fågelholkar m.m.

Byggnation av ett Naturum. Detta Naturum blir Örebro läns centrum för inspiration, undervisning och information om hela länets natur samt om lokala och globala miljöfrågor.

Naturreservatet Rynningeviken och naturreservatet Oset ska bindas samman med hjälp av en bro över Svartån. Bron ska stå klar 2008.

Foto: J-P Lahall

När stora partier av gammal och snårig strandskog avverkades vid västra Hjälmärstranden återvanns kontakten med sjön Hjälmaren. Idag återvänder tusentals fåglar för att rasta och häcka. Strandängarna betas – och människorna har fått ett naturskönt område att besöka bara någon kilometer från Örebro centrum.

Foto: Magnus Wahman

Naturens hus är byggt med hjälp av externa finansiärer, invigdes i maj 2005 och ligger i naturreservatet Rynningeviken. Naturens hus är ett välbesökt utflyktsmål året runt och här finns bl.a. café och restaurang. I Naturens hus driver Örebro kommun Naturskola för barn och ungdomar från hela länet – och här finns också information om hela länets natur.

Arbetet vid Boglundsängen

Foto: Lars Eklund

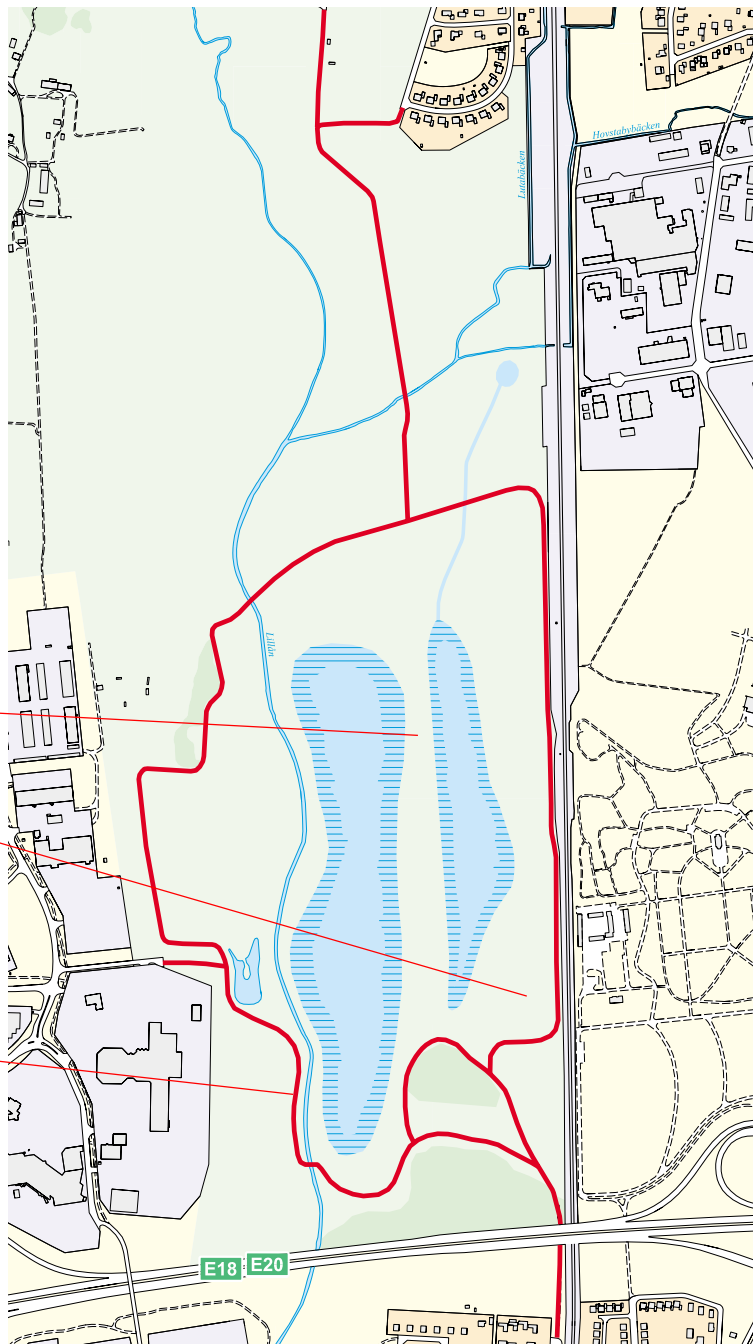
Ca 40 ha strandängar har skapats genom att området markarbetats och vallats in. Med hjälp av pumpsteknik bildas grunda vattensamlingar som är attraktiva både för flyttfåglar och häckande fåglar.

I Boglundsängen har också ca 10 ha torrbackar ställts i ordning.

Runt strandängarna finns idag cykel- och vandringsled (som binder samman bostadsområden i norra Örebro med centrum) men också ett flertal rastplatser med fin utsikt över området.

Både strandängarna och torrbackarna betas av djur sedan 2005.

Örebro kommun har skrivit kontrakt med djurägare som har sina djur på naturbetet i Boglundsängen. Djurägaren levererar djur till "Naturbeteskött från Närke".

Karta: Stadsbyggnad, Örebro kommun

Foto: Torbjörn Arvidson

Foto: Torbjörn Arvidson

Sammanfattning av genomförda åtgärder

Fas 1 och 2 i projektet ”Naturbeten i Närke” har handlat om en kombination av naturvård och kommersiell uppfödning av nötdjur för produktion av Naturbeteskött.

Kvismaren:

Löten, naturreservat och Natura 2000-område.

Behov: För få nötkreatur för att uppnå målet, betesdrift måste underlättas. Näringsretention av åkervatten behövs.

Lösning: Anläggning av vall för betesdjuren och förflyttning av maskiner. Omledning av vatten från åkermark in i våtmarken.

Resultat 2007: Åtgärder klara.

Fräknabotten, delvis naturreservat med 100 ha strandängar och 30 ha lövbackar.

Behov: 100 dikor.

Lösning: Två lantbrukare vid V:a Kvismaren bygger upp egna besättningar. Det finns behov av byggnad/er.

Resultat 2007: Åtgärder klara.

Rysjön, naturreservat och Natura 2000-område.

Behov: Stängsling samt 10 betande kor.

Lösning: Nya betade strandängar om 9 ha har skapats. Strandängarna betas tillsammans med Fräknabotten.

Resultat 2007: Åtgärder klara.

Hammarmaden, naturreservat med 170 ha strandängar varav 70 betas idag och naturbetesmarker om 170 ha.

Behov: De 40 ungdjur som finns vid projektets start behöver kompletteras med 200 dikor.

Lösning: Diskussion med djurägarna i området och erbjudande att delta i projektet ”Naturbeten i Närke”.

En markägare är beredd att satsa på en större köttdjursbesättning (150–200 dikor). Ett svinstall behöver byggas om för lösdrift av nötkreatur. Vinterstall behöver byggas för djur från V:a och Ö:a Kvismaren.

Resultat 2007: Åtgärder klara. Markarbeten för att underlätta löpande skötsel är gjorda.

Fiskinge, naturreservat och Natura 2000-område, 47 ha betesmark.

Behov: Djurbesättning om 30 kor med kalv, 5–10 kvigor och någon tjur behöver utökas. Problem med varierande vattenstånd, vilket gör det omöjligt att sköta strandängen maskinellt.

Lösning: Markbearbetning för att underlätta maskinell hävd och betesdrift. Anordningar för att reglera vattnet.

Resultat 2007: Markbearbetning och anläggning av regleringsanordning genomförs vintern 2007/2008.

Kvar att göra: Att få fler betesdjur på plats.

Tysslingen:

Natura 2000-område med 300 ha naturbetesmarker varav merparten är strandängar.

Behov: Befintlig djurbesättning (N:a Tysslingen 25 dikor, Åkerby 40 dikor och Gymninge 165) behöver utökas med ca 50 dikor. Övergångar över översvämmade passager behöver byggas för djuren, stängsling ca 10 km samt bete vid fågeltornet på sjöns östra sida.

Lösning: Bygga en ny ligghall för 200 dikor och en ny ligghall för 300 ungdjur. 300 stutar ska vidareuppfödning av kontrakterade bönder (Se Fas 3 till höger).

Resultat 2007: Ligghall för 300 dikor uppförd. Åtgärder i Tysslingen, se karta i rapporten. Antalet dikor är ökat till 280.

Kvar att göra: Ett djurstall för ungdjur.

Rynningeviken:

Naturreservat och Natura 2000-område med 100 ha naturbetesmarker.

Behov: Djurbesättning om 40–50 nöt och 40–50 får behöver utökas med 40–50 nötdjur.

Lösning: Örebro kommun kommer att handla upp betesdriften från någon lantbrukare samt skriva in kriterierna för Naturbeteskött som krav för kontrakt.

Resultat 2007: Åtgärder klara. Upphandling av betesdrift är genomförd.

Oset:

Naturreservat och Natura 2000-område med 100 ha naturbetesmarker.

Behov: Befintlig djurbesättning om 60 nöt behöver ökas med ytterligare 40 nötdjur.

Lösning: Örebro kommun kommer att handla upp betesdriften från någon lantbrukare samt skriva in kriterierna för Naturbeteskött som krav för kontrakt.

Resultat 2007: Åtgärder klara. Upphandling av betesdrift är genomförd.

Boglundsängen:

Kommunägd mark med ca 40 ha strandängar och 10 ha torrbackar.

Behov: De ca 40 nötdjur som betar 2005 ska eventuellt bli några fler.

Lösning: Örebro kommun kommer att handla upp betesdriften från någon lantbrukare samt skriva in kriterierna för Naturbeteskött som krav för kontrakt.

Resultat 2007: Åtgärder klara. Upphandling av betesdrift är genomförd.

I Fas 3 ska ungdjur som föds upp i projektet hyras ut till lantbrukare som är intresserade av konceptet ”Naturbeten i Närke” – och av att låta djuren beta på andra marker med höga naturvärden i länet.

Fas 3, övriga Örebro län:

Omfattar naturreservat, Natura 2000-områden samt andra värdefulla naturbetesmarker i mellan- och skogsbygder i övriga länet.

Behov: Ett fåtal djur finns här och var. Behovet återstår delvis att utreda.

Lösning: 300 ungdjur kan lånas ut från Tysslingen.

300 stutar kan komma in i systemet vid senare tillfälle. Resultat 2007: Nya stängsel uppsatta i naturreservaten Kopparbergs äng och Järleån. Nya betesdjur på plats i Järleån.

Kvar att göra: Betesdjur till Kopparbergs äng i Närkesberg, Enbergsäng i Älvhyttan, fler betesdjur till Järleåns naturreservat och Svenshyttan. Nya stängsel i Svenshyttan.

En presentation av vad som hänt hittills i projektet "Naturbeten i Närke", ett unikt samarbete mellan Länsstyrelsen i Örebro län, Örebro kommun, Världsnaturfonden WWF och länets djurägare.

Naturbeten i Närke

for a living planet

Världsnaturfonden WWF
www.wwf.se

ÖREBRO
www.orebro.se

Länsstyrelsen
Örebro län
www.t.lst.se